

А. С. Кривошликова

*студ. I курсу магістратури економіко-правового факультету ОНУ імені І.І. Мечникова
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: д.ю.н., доц. А. В. Смітюх

БЕЗВІДКЛИЧНА ДОВІРЕНІСТЬ У КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Досконалий механізм управління підприємством є головною запорукою прибутковості будь-якого бізнесу. З огляду на це, не викликає сумнівів доцільність доповнення та вдосконалення кола регуляторів корпоративних правовідносин. Проте, попри численні реформи законодавства, не завжди зрозуміла доцільність впровадження деяких інститутів, яскравим прикладом яких виступає безвідклична довіреність, поширена у країнах Європи, але концептуально нова для правового поля нашої країни.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів» від 23.03.2017 № 1984-VIII (далі – Закон від 23.03.2017) у вітчизняному законодавстві було закріплене поняття безвідкличної довіреності з корпоративних прав, яке не є винаходом українського законодавця.

Так, широкого поширення безвідклична довіреність набула ще у кінці ХХ століття, коли відповідні норми було закріплено у правових системах Великої Британії, Австралії, США та інших країн. Наприклад, в США сьогодні передбачено 13 сфер дій, в рамках яких може бути видана безвідклична довіреність, до яких відносяться: нерухомість, акції, банківські операції тощо. Законодавство Великобританії вказує, що довіреність буде безвідкличною, якщо була видана на виконання зустрічного зобов'язання [1, с. 15–20].

Деякі науковці наголошують, що інститут безвідкличної довіреності був впроваджений з метою забезпечення вищого рівня надійності операцій із продажу корпоративних прав та інших правочинів, в яких повірений прагне отримати впевненість у тому, що це рішення учасника або акціонера є кінцевим [2, с. 106].

Загальне правове регулювання відносин представництва за довіреністю передбачене у ст. 244–250 ЦК України. Проте зазначені норми законодавства містять лише загальні положення щодо відносин представництва, які не можуть бути застосовані до безвідкличної довіреності без урахування особливостей цього інституту.

Специфічні ознаки безвідкличної довіреності передбачені у ст. 26–2 Закону України «Про акціонерні товариства», проте в межах цього дослідження зосередимо увагу лише на двох з них:

1) видається з метою виконання або забезпечення виконання зобов'язань акціонерів, предметом яких є права на акції або повноваження акціонерів;

2) до закінчення її строку не може бути скасована без згоди представника або може бути скасована лише у випадках, передбачених у довіреності [3, ст. 26–2].

Говорячи про першу ознаку, доцільно розглянути таку ситуацію. Так, якщо, наприклад, акціонер зобов'язується перед іншою особою продати їй певну кількість акцій, то, на нашу думку, у даному випадку мова йдеться не про звичайну обіцянку, а про односторонній правочин, який відповідно до ч. 4 ст. 203 ЦК України має вчинятись у формі, встановленій законом [4, ст. 203]. Згідно з ч. 4 ст. 24 Закону України «Про акціонері товариства» правочини щодо акцій вчиняються у письмовій формі [3, ст. 24].

Таким чином, односторонній правочин щодо відчуження акцій повинен вчинятись у письмовій формі. Крім цього, згідно ч. 1 ст. 546 ЦК України він може бути забезпечений неустойкою, порукою, гарантією, заставою, притриманням, завдатком [4, ст. 546].

За своєю правовою природою відносини представництва за довіреністю мають фідучіарний характер, тобто вони базуються на довірчих стосунках між довірцем і довіреною особою (що очевидно навіть із назви сторін цих правовідносин), у яких довіритель надає довірчій особі права діяти від свого імені, а довірена особа, у свою чергу, повинна здійснювати дії лише в інтересах довірителя. Сутність представництва за довіреністю полягає у тому, що довіритель у будь-який момент може скасувати видану ним довіреність, навіть не пояснюючи причин такого рішення, оскільки законом такий обов'язок на нього не покладений.

Таким чином, відбувається поєднання різних та несумісних за своєю правовою природою понять: безвідклична довіреність як різновид забезпечення зобов'язання та безвідклична довіреність як різновид довіреності у відносинах представництва. На нашу думку, таке змішування різних юридичних категорій є недоцільним, оскільки внаслідок цього нівелюється сутність правовідносин представництва.

Вдосконалення рівня надійності правочинів у сфері корпоративних права є, безумовно, важливим напрямом реформування законодавства. Доповнення кола засобів забезпечення зобов'язань має практичну цінність, проте нові інститути не повинні порушувати вже існуючий понятійний апарат та спричиняти плутанину у ньому. На нашу думку, положення про безвідкличну довіреність як різновид довіреності не є доцільними та мають бути скасовані, а виконання акціонерами зобов'язань, предметом яких є права на акції або повноваження акціонерів, повинні забезпечуватись у передбаченому ЦК України порядку.

Список використаної літератури

1. Бєседін Р. А. Безвідклична довіреність в цивільному праві : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03. Москва, 2014. 28 с.
2. Кулак Н. В. Правові аспекти регулювання корпоративного договору. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6. Том 1. С. 104–107.
3. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 № 514–VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/514-17>.
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.